

Ordening

Wat ga je doen? Je begint met het doorlezen van de hele tekst over ordening. Daarna maak je de opdrachten. Je moet ook plaatjes verzamelen. Lees hiervoor de aanwijzingen op bladzijde 3

In vorige lessen beeldende vorming heb je kennis kunnen maken met een aantal beeld-onderdelen. Die beeldonderdelen waren: **vorm, kleur, structuur en ruimte**. We noemen dit ook wel **beeldelementen**.

Deze les gaat over een nieuw beeldelement: ordening en compositie. Compositie heeft te maken met ordening, met de manier waarop je dingen bij elkaar plaatst op een plat vlak. Als je een werkstuk maakt dat bestaat uit meerdere delen, dan krijg je te maken met het rangschikken daarvan. Je hebt dit al eens gedaan in de ruimte bij het reliëf in de brugklas. Ook toen moest je een aantal onderdelen rangschikken tot een geheel. Sommige mensen doen dat op hun gevoel, maar dat gevoel kun je ook ontwikkelen. Je kunt een compositie maken binnen een plat vlak: een tekening of een schilderij. Je kunt ook iets ordenen in de ruimte. De ordening die wij de komende lessen gaan maken, ligt binnen een wiskundige of geometrische vorm. Het wordt dus een driedimensionale ordening.

Stel je eens voor: Libelle wil enkele foto's bij een artikel over lente make-up. Je kunt een stel flesjes uit de winkel halen, ze dan bij elkaar gooien en er een foto van maken.

In het plaatje hiernaast zie je echter hoe de fotograaf van Libelle de make-up artikelen zorgvuldig heeft uitgestald om ze zo mooi mogelijk op de foto te krijgen. Artikel na artikel werd op de tafel gerangschikt, wikkend en wegend, beetje naar links, beetje naar rechts, beetje dichter bij elkaar, beetje verder uiteen enzovoort.

Als je even blijft kijken, ontdek je dat er verschillende groepjes vormen zijn. De opstelling is een weloverwogen ordening. Die groepjes zijn zo gerangschikt, dat ze allemaal samen weer een geheel vormen. Dit komt doordat ze als het ware om elkaar heen grijpen.

Op het plaatje hiernaast wordt dat hopelijk duidelijk: De produkten die in de voorste laag liggen, vormen een denkbeeldige lijn die links onder begint en tegen de flesjes aan slingert. De tweede slingerlijn is die van de nagellak, een halve cirkel. Deze omsluit weer de lipsticks. En de lipsticks vormen weer een denkbeeldige cirkel.

Doordat de kleinste groep boven ligt en de grootste beneden, kun je zeggen dat de ordening evenwicht heeft. Hij staat stevig, 'valt niet om'.

Het is net een driehoek met een stevige basis. Dit kun je controleren door de bladzijde op de kop te houden.

Zie je dat de ordening dreigt om te vallen? Dit komt doordat het zwaarste deel nu boven zit.

driehoek-compositie en ordening

Schilders maken veel gebruik van de manier om iets in een driehoekvorm uit te beelden. We noemen dit een **driehoek-compositie**. Bij ruimtelijke beelden spreken we van ordening.

Opdracht 1: Bij de plaatjes staat een aantal aanwijzingen. Voer deze zorgvuldig uit met potlood en geodriehoek.

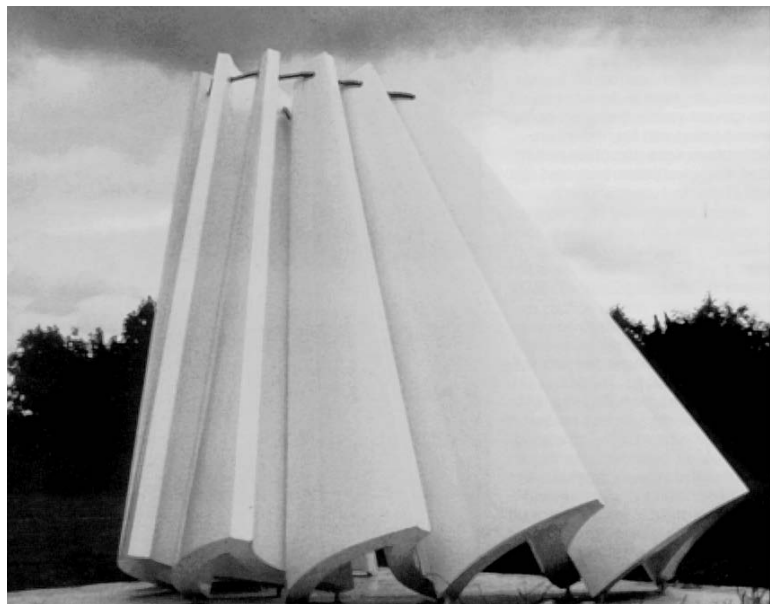
Dit schilderij uit 1823 van Wilhelm von Kobell is een duidelijk voorbeeld van een driehoekcompositie. Trek met potlood een horizontale lijn langs de hoeven van het zwarte paard, de poten van de hond en de schoenen van de bedelaar. Verbind de begin- en eindpunten van deze lijn met het topje van de hoge hoed...

De Laoconen-groep. Ook in ruimtelijke beelden kun je de driehoekige ordening onderscheiden. Teken de basis van de driehoek maar iets breder dan het plaatje. Er mag echter best een stukje van het beeld buiten de driehoek vallen. Dit is een beeld dat in Griekenland werd gemaakt omstreeks 50 jaar voor Chr.

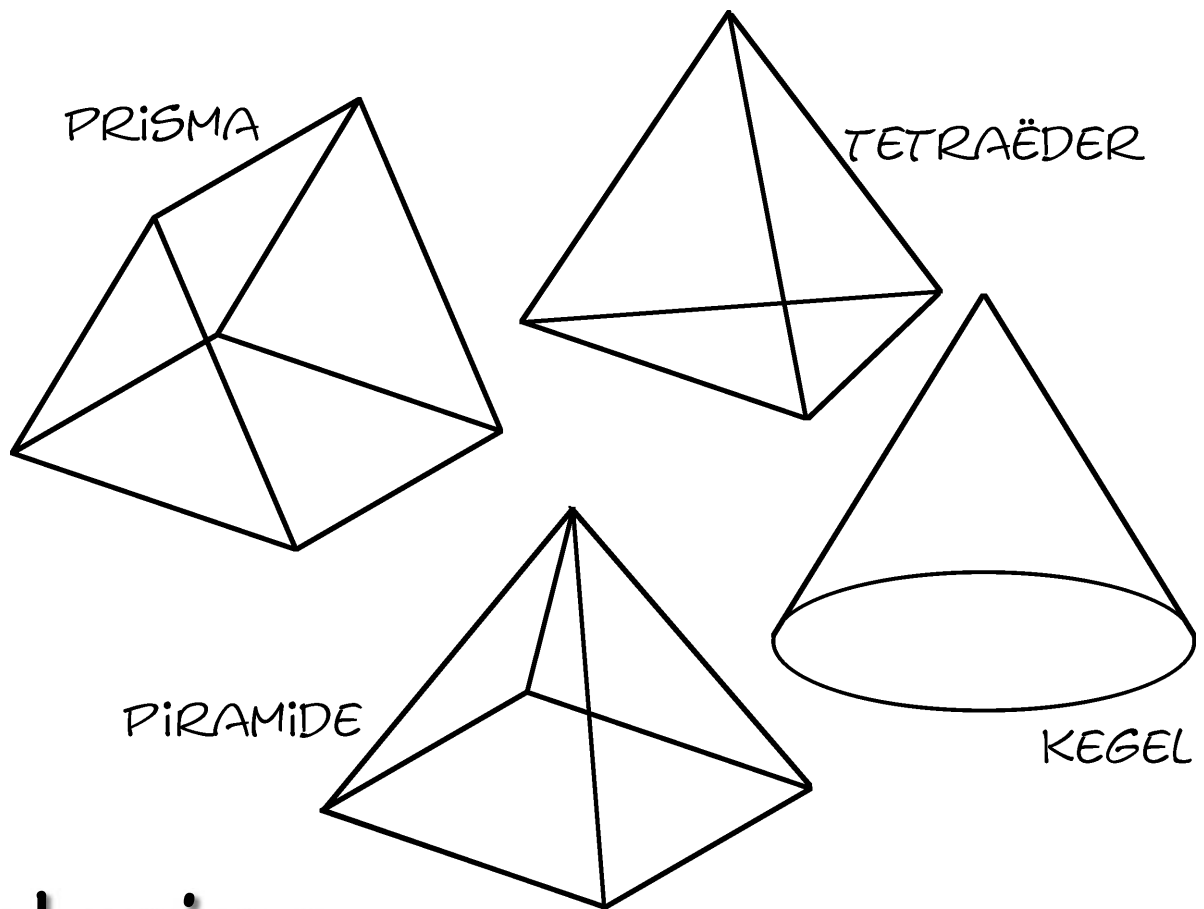

Dit is een beeld van de kunstenaar Boccioni. Het is ook weer een driehoekige ordening en deze ziet er veel moderner uit dan die rechtsboven. In welke tijd denk je dat dit beeld gemaakt is?

Dit beeld is een constructie. Je ziet ook duidelijk dat het is samengesteld uit verschillende delen. De zeven gelijke elementen vormen een ordening, bovenaan samengebonden met een touw. Misschien heb je het wel eens gezien. En dat is niet zo verwonderlijk: het staat namelijk aan de Europaweg in Doetinchem. De kunstenaar is Piet Killaars. Zie je hier ook weer de driehoekige ordening?

Een drie-dimensionaal werkstuk in de vorm van een driehoek kan natuurlijk niet. Een driehoek is twee-dimensionaal, net als een cirkel, een vierkant en een rechthoek. Een driehoek in de ruimte noemen we dan ook anders. Er zijn verschillende mogelijkheden om een driehoek ruimtelijk te maken:

Ordering

In de volgende opdracht maak je zelf een van de hierboven aangeduide vormen. Het materiaal is ijzerdraad dat je aan elkaar soldeert. Je kunt kiezen voor wat dikker of voor dunner ijzerdraad. In de gekozen vorm maak je een ordening van allemaal gelijke dingen die je maakt of verzamelt. Omdat de vorm helemaal open is, kun je de ordening van alle kanten bekijken. Het gaat erom dat je een originele materiaal verzint maar ook een bijzondere manier waarop je de onderdelen bij elkaar zet, hangt of lijmt.

De vorm van ijzerdraad is niet het belangrijkste! Het gaat om wat **erin** gebeurt.

de ordening:

Binnen de gemaakte vorm ga je een ordening maken. Je bevestigt in de vorm een aantal vormpjes die hetzelfde zijn. Het wordt dus een ruimtelijke structuur. Je doet iets en dat wat je doet, herhaal je in de hele vorm. Om op ideeën te komen, zoek je een aantal afbeeldingen van ruimtelijke structuren en die plak je op een blanco vel papier dat je na bladzijde 4 in je map stopt. Deze plaatjes worden in de beoordeling betrokken.

materiaal:

Je kunt in de vorm een aantal touwtjes spannen of een aantal draadjes solderen of een stuk gaas, waaraan je de vormpjes bevestigt. Dat kan door lijmen, knopen, nieten of anderszins. Het materiaal van de structuur kan bestaan uit stukjes gescheurd papier, watten, veertjes, touwtjes, zilverpapier, spijkertjes, punaises, stukjes stof, elastiekjes, macaroni, stukjes gaas, golfkarton, dopjes, steentjes, stukjes kurk, knopen, propjes, glasscherven, strookjes blik, stukjes plastic zak, sigarettenpeuken, spelden, schelpjes, takjes, twijgjes, stokjes, gras, eierschalen, rietjes, kippenstront of wat je verder maar kunt verzinnen.

Het gaat er in de eerste plaats om dat je een duidelijke structuur maakt **en dat je een goede manier vindt om de onderdelen aan of bij elkaar te plaatsen**. Probeer zo te werken dat je precies binnen de geometrische vorm blijft.

schetsen:

Bij het werk hoort ook een aantal schetsen. Die maak je op ongeliniëerd papier, waarbij je de vormen van blz. 3 als sjabloon gebruikt. Gebruik geen liniaal bij het schetsen. Dat schetsen is een manier om te brainstormen. Door schetsen krijg je ideeën! Doe de schetsen in de map achter de bladzijde waarop je de verzamelde plaatjes van structuren hebt geplakt. Als je een paar vormen geschetst hebt, probeer de hele vorm dan eens te vullen. Door aanzetten met HB kun je schaduw suggereren. Als je een aantal schetsjes hebt, ga dan pas nadenken over het materiaal dat je in de vorm wilt stoppen. Door de schetsjes kom je op ideeën hoe je de onderdelen gaat rangschikken en door de ideeën kom je weer op andere schetsen. Schets niet te pietepeuterig en verdeel alles ruim over je papier. Probeer twee pagina's met schetsen te maken. Tussen de schetsen kun je ook woorden waar je aan denkt, opschrijven. Dat hoort ook bij het brainstormen.

kleurgebruik:

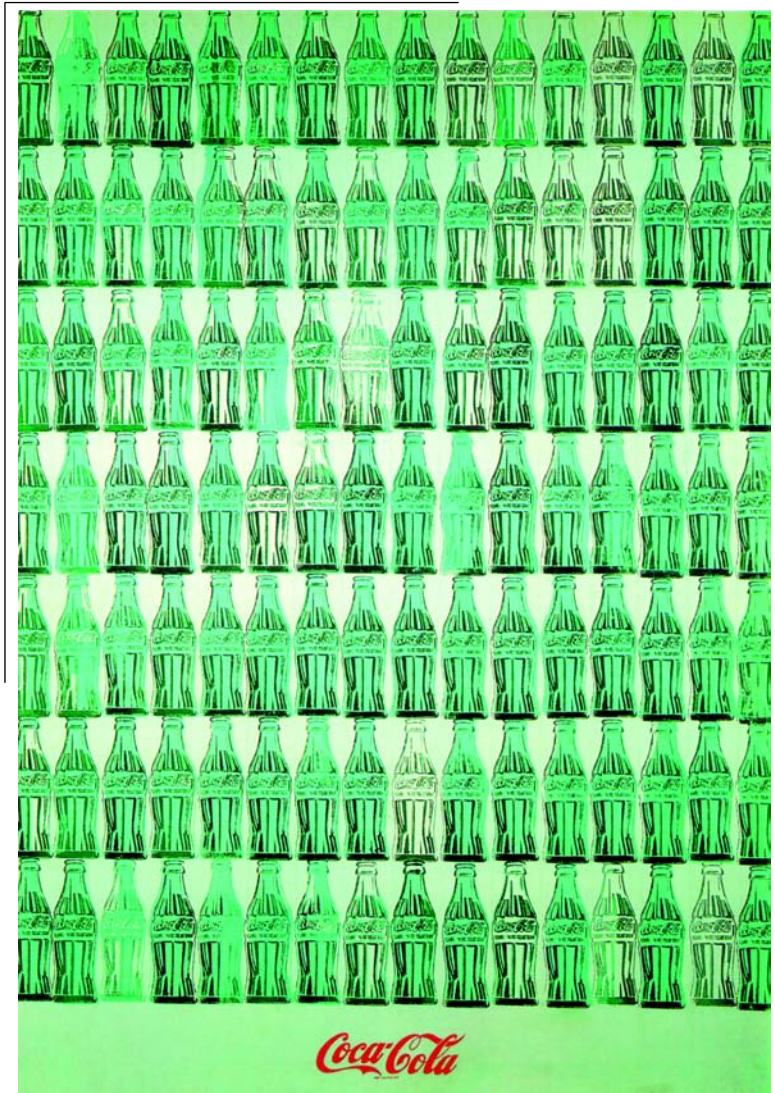
De lessen die je hebt gehad over kleur kunnen je op een idee brengen welke kleuren je op het werkstuk aanbrengt. Misschien wil je een kleurverloop aanbrengen of je gebruikt een complementair kleurcontrast. Dit heb je ook al eens geoefend in je houtreliëf. Misschien heb je kleur in je schetsen gebruikt. Probeer kleur zo te gebruiken, dat je ordening er duidelijker door wordt. Gebruik dus niet teveel verschillende kleuren, omdat hierdoor de ordening meestal minder duidelijk wordt. Soms is het gemakkelijker om de verf van te voren op de onderdelen aan te brengen. Soms is het gemakkelijker om het werkstuk later te schilderen. Daar moet je nu zelf over nadenken. Acrylverf pakt op de meeste materialen, als je tenminste niet teveel water door de verf mengt. Gele verf dekt beter als je eerst een laagje wit op de ondergrond aanbrengt.

de beoordeling:

Als het werkstuk klaar is, kun je daar natuurlijk iets over vertellen. Je kunt het dan hebben over je ideeën, over je bedoelingen. Over plannetjes die je had, maar niet hebt uitgevoerd. Je kunt vertellen wat je van je werk vindt, of je het een geslaagd ding vindt, of je het leuk werk vond enz. En dit zet je dan in je werkverslag. Ten eerste wordt je originaliteit beoordeeld. Die beoordeling kan betrekking hebben op het materiaal dat je gebruikte, op de manier waarop je de onderdelen bevestigde en rangschikte, maar ook op de manier waarop je op je idee kwam. Ook het kleurgebruik en de technische uitvoering tellen mee voor je cijfer.

Morten Flyverbom: auto-object.

Andy Warhol: Green Coca Cola Bottles 1962. Olieverf op doek 208 x 144 cm. Deze over-all compositie is opgebouwd uit horizontale lijnen. De lijnen zelf bestaan weer uit verticale onderdelen.

Naam..... Klas

Dit papier wordt gebruikt bij de beoordeling (met een moeilijk woord heet dat evaluatie) van je ordening.

Je dient het gelijk met je werkstuk in te leveren.

Probeer je antwoorden zo duidelijk mogelijk te formuleren.

Wat heb je gedaan om op het idee te komen van jouw ordening? Antwoord in hele zinnen.

.....

.....

Heb je je idee voor de vulling van je ordening uit de lesbrief gehaald of heb je het zelf verzonnen? Antwoord in hele zinnen.

.....

.....

Heb je een aantal schetsen en werktekeningen gemaakt die zo goed zijn dat zelfs een klasgenoot hiermee jouw idee zou kunnen uitvoeren? Waarom vind je dat?

.....

.....

.....

Zit in je werkstuk een duidelijke ordening? Geef hieronder met een kruisje aan hoe duidelijk de ordening is.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

helemaal niet- weinig-een klein beetje-tamelijk goed-goed-bijzonder goed

Vond je dit een leuke opdracht? Waarom wel of waarom niet? Antwoord in hele zinnen.

.....

.....

Is je werkstuk goed afgewerkt? Hiermee wordt bedoeld of je zorgvuldig bent geweest bij het meten, solderen, lijmen en bij het schilderen. Zet een kruisje in een van de hokjes hieronder.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

helemaal niet-weinig-een klein beetje-tamelijk goed-goed-bijzonder goed

Vind je dat jouw werk door het gebruik van kleur (of doordat je geen kleur gebruikt hebt) beter is geworden? Wordt de ordening er duidelijker door? Leg dit uit in hele zinnen.

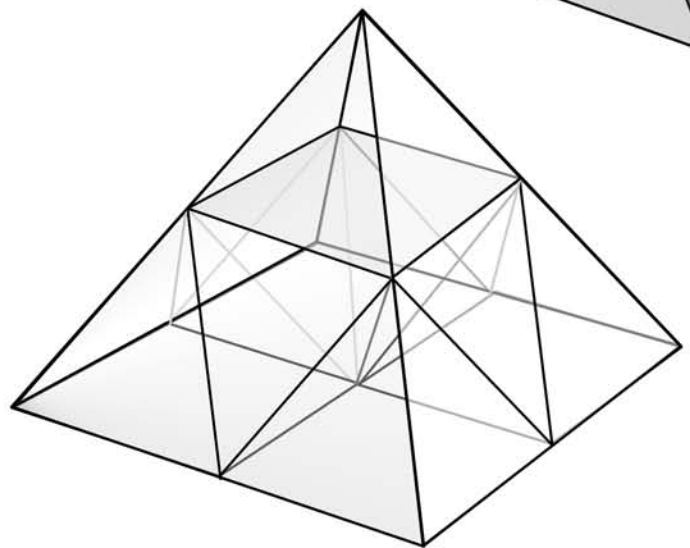
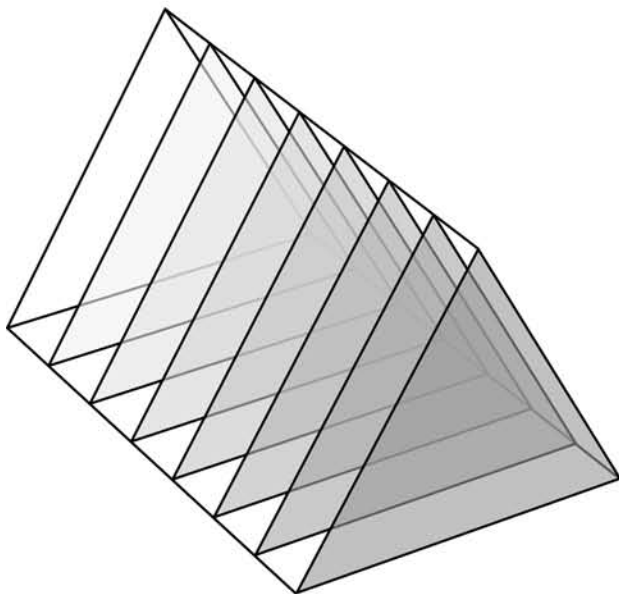
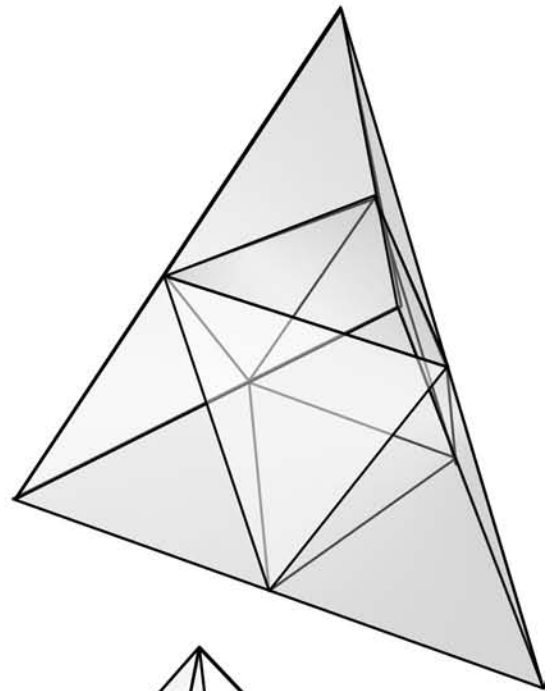
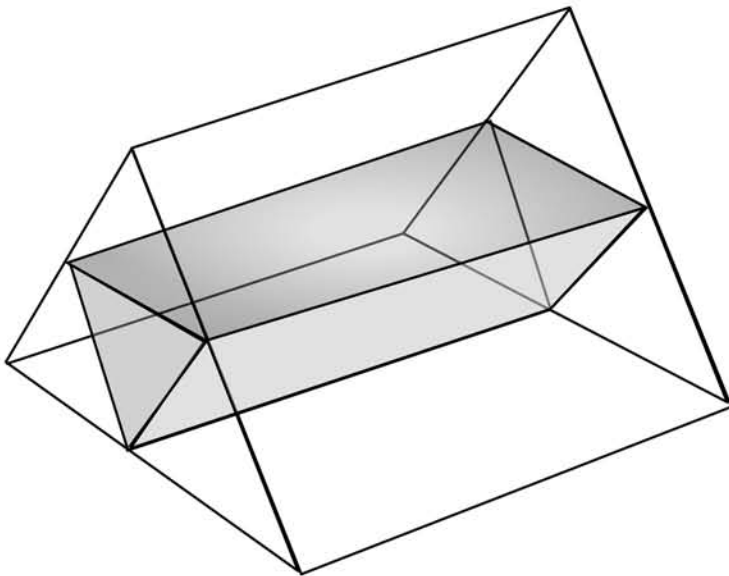
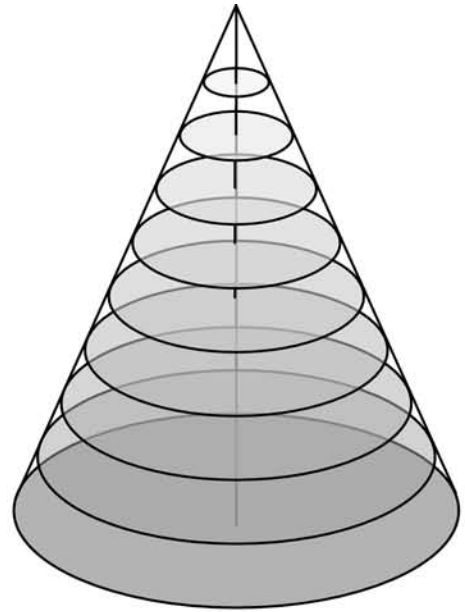
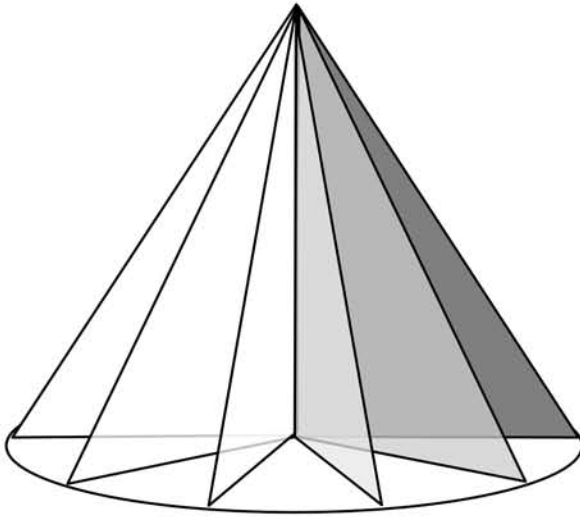
.....

.....

.....

.....

structuren in basisvormen

Instructie ordeninglessen

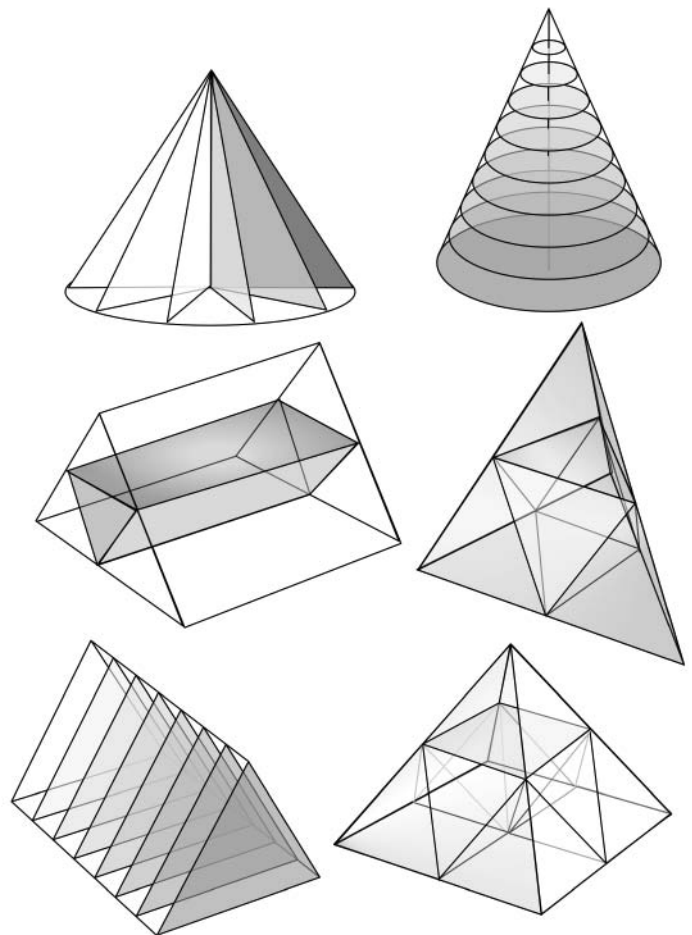
les 1

Tijdens de eerste les wordt de hele opdracht uitgelegd, dus alle bladzijden worden behandeld. Ook leren ze hoe ze ruimtelijke schetsjes kunnen maken. Het schetsen moet de leerlingen geleerd worden. In de klas kunnen ze als oefening enkele geometrische vormen naar keuze overtrekken. Deze vormen moeten ze ruimtelijk verdelen in meerdere delen waarbij bijvoorbeeld de nadruk op verticale verdeling ligt. Daarna een verdeling met de nadruk op het horizontale. Het is de bedoeling dat de leerlingen een regelmaat, structuur ontdekken. Ook een kegel verdelen in rechthoekige driehoekjes, draaiend om de middenas (verticale verdeling) of in kleinere cirkels (horizontale verdeling) kan worden geoefend. Deze verdelingen kunnen dan weer gecombineerd worden. Je krijgt hierdoor lekker ruimtelijk aandoende schetsen. In de segmenten kunnen de leerlingen dan weer eenvoudige voorwerpjes tekenen zoals knikkers of staafjes. Let op overlapping bij de vulling en laat ze niet alles naast elkaar tekenen. Laat ze ook weer gebruik maken van arceringen en schaduwen. Ook kun je een paar schetsen in laten kleuren met kleurpotlood. Als ze het huiswerk goed maken, kunnen ze de tweede les met het buigen van het draad beginnen. De derde solderen en in les 4 en 5 vullen en schilderen. Leg het verschil uit tussen compositie (2-dimensionaal) en ordening (3-dimensionaal).

les 2,3,4,5

Voor de techniek van het werkstuk zijn er **twee instructievelen: solderen 1 en solderen 2**. Doe enkele aanwijzingen voor, onder andere het haaks buigen en het knippen. Ook moeten ze echt leren solderen. Bij techniek hebben ze wel gesoldeerd maar de techniek beheersen ze beslist nog niet. Het belangrijkste is dat de draad goed wordt verhit, dat de **bout schoon is** en dat de te solderen delen op een of andere manier vastliggen. Gebruik rijkelijk soldeervloeistof. Let erop bij het buigen en doorknippen van het draad dat de leerlingen elkaar niet verwonden. Rechte draadresten kunnen aan het eind van de les worden ingezameld. De leerlingen krijgen een plastic zakje voor de onderdelen, maar dienen van thuis ook een plastic draagtasje mee te nemen. Hierdoor worden ze niets kwijt. Ze kunnen het best op een plaatje hardboard solderen. Zo worden de tafels niet beschadigd. Laat ze na het solderen de werkstukken met water schoonspoelen. Dit is om roestvorming door de soldeervloeistof te voorkomen. Even afdrogen of föhnen voor alles in plastic gaat. **Je hoeft het werkstuk niet te drogen als het wordt opgehangen.**

Bij het vullen gaat het om een origineel idee, maar ook om het gegeven structuur. Ze hebben nogal de neiging om patronen te maken. Ook moet de vorm van binnen gevuld zijn en dus niet enkel de buitenkant. Het is veiliger om de draadconstructies aan een draad op te hangen dan in een kist weg te bergen. Ze moeten dan echter niet al te zwaar zijn. Soms is het handiger om de vulling van tevoren van verf te voorzien, soms kan eerst vullen en daarna schilderen beter uitkomen. De bodem van de vorm kan eventueel gevormd worden door een stukje gaas of blik. Hierop kunnen ze dan eventueel stapelen. Tijdens de laatste les vullen de leerlingen een evaluatieformulier in. Ze leren zo meer over hun eigen werk en werkwijze. Ook kun je met die formulieren gemakkelijker zelf cijfers geven.

Deze en soortgelijke schetsoefeningetjes kunnen de leerlingen in de eerste les maken om structuren te ontdekken.